

Nikol Brica*
Stipe Buzar**

INTEGRACIJA ROMSKE NACIONALNE MANJINE NAKON ULASKA REPUBLIKE HRVATSKE U EUROPSKU UNIJU

Sažetak

U ovome radu razmatra se međunarodni kontekst romske nacionalne manjine nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju te koje je korake nužno poduzeti kako bi se problemi uz integraciju Roma eliminirali, a proces integracije što kvalitetnije proveo. Iz sadašnjeg problemskog stanja proizlazi potreba za kvalitetnijim procesom uključivanja romske nacionalne manjine u društveni život i procese odlučivanja u lokalnoj i široj zajednici, a što je u ovom radu definirano pojmom integracija. Europska unija, svojim rezolucijama i preporukama apelira na unapređenje položaja romske populacije te iskorjenjivanje bilo kojeg oblika diskriminacije i marginalizacije. Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, Hrvatskoj su se otvorile šire mogućnosti za integraciju Roma u razne oblike društvenog života.

Ključne riječi: ljudska prava, Europska unija, romska nacionalna manjina, integracija

1. Uvod

Romi su najveća etnička skupina bez vlastite nacionalne države u Europi, a tijekom proteklih stoljeća u različitim europskim zemljama suočavaju se s vrlo heterogenim tretmanom – od mirnog suživota do opasnosti genocida. Europska unija prva je europska nadnacionalna zajednica koja je pokušala ponuditi okvir za integraciju Roma u nacionalna stanovništva svojih država članica. U skladu s tim, tekst tematizira međunarodni kontekst romske nacionalne manjine nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju i razmatra mogućnosti kvalitetnije integracije i rješavanja svakodnevnih problema vezanih uz romsku populaciju. Ulaskom u Europsku uniju Republika Hrvatska postaje dio veće društvene zajednice, a pitanju nacionalnih manjina pristupa se u skladu s osnovnim idejama te zajednice.

* Nikol Brica, univ. bacc. int. rel., Libertas međunarodno sveučilište, nikol.brica@gmail.com

** doc. dr. sc. Stipe Buzar, Libertas međunarodno sveučilište, sbuzar@libertas.hr

Kada je riječ o pitanju nacionalnih manjina, a u ovome slučaju romskom pitanju, Republika Hrvatska se, kao i brojne druge članice Europske unije, suočava s nizom problema.

Temeljna okosnica problemskog stanja u svakodnevnom življenju romske nacionalne manjine uključuje diskriminaciju, društvenu isključenost, segregaciju i srodne problemske situacije s kojima se romska nacionalna manjine susreće. Sam proces integracije uključuje niz provedbenih mjera i politika kojima bi se u budućem strateškom razdoblju romski položaj u društvenoj zajednici trebao unaprijediti. Iz sadašnjeg problemskog stanja proizlazi potreba za kvalitetnijim procesom uključivanja romske nacionalne manjine u društveni život i procese odlučivanja u lokalnoj i široj zajednici, a što je u ovom radu definirano pojmom integracija.

2. Položaj Roma

Položaj Roma već je duže vrijeme u središtu interesa Europske unije, s obzirom na to da su najveća europska manjina. Vijeće Europe i Europska unija od 1993. godine, a posebice posljednjih nekoliko godina, ocijenivši položaj romske zajednice težim od položaja bilo koje druge manjinske zajednice u Europi, posvećuju osobitu pozornost problematici Roma te potiču zemlje članice i ostale zemlje na sustavno rješavanje problema, kako bi se zatečeni jaz što brže prevladao (Nacionalna strategija za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine, 2012: 1).

Unutar same romske zajednice, najranjiviju skupinu čine žene i djeca, a njihov je status ugrožen netolerancijom i diskriminacijom što iskazuje većinsko stanovništvo. Sama Europska unija, svojim rezolucijama i preporukama apelira na unapređenje njihova položaja te iskorjenjivanje bilo kojeg oblika diskriminacije i marginalizacije jer romski narod ne živi na margini društva svojevrijedno, već je marginaliziran u gotovo svim društvenim i javnim djelatnostima. Njihovi uvjeti življenja lošiji su od prosječnih uvjeta življenja većinskog stanovništva i drugih nacionalnih manjina te je iz tog razloga potrebno poboljšati uvjete življenja te načine na koje se Romi mogu uključiti u društveni život i procese odlučivanja u lokalnoj i široj zajednici, a da pri tome ne izgube vlastiti identitet, kulturu i tradiciju.

U Bruxellesu je 2008. na Europskom summitu Roma pokrenuta Europska platforma za uključivanje Roma koja je približila državne vlade, Europsku uniju, međunarodne organizacije i predstavnike romskog civilnog društva (http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/roma-platform/index_en.htm, 24. srpnja 2017).

Sama svrha je poticanje suradnje i razmjene iskustava među svim sudionicima o uspješnom uključivanju i integraciji politika i praksi Roma. Platforma je koristan forum za raspravu i usklađeno djelovanje svih relevantnih sudionika te je iznimno pridonijela u stvaranju europske i nacionalne politike koje se više fokusiraju na potrebe Roma.

3. Proces integracije Roma

Činjenica da je suzbijanje društvene isključenosti, diskriminacije i nejednakosti izričita obveza Europske unije, kao što je navedeno u članku 3 Ugovora o Europskoj uniji kao i u člancima 9 i 10 Ugovora o funkcioniranju Europske unije (isto). Stoga je Komisija 2011. donijela „Okvir EU za nacionalne strategije integracije Roma” (u nastavku: *Okvir EU*) s ciljem rješavanja problema diskriminacije i smanjenja jaza između Roma i opće populacije do 2020. (http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/index_en.htm, 26. srpnja 2017). *Okvir EU* je ujedno i odgovor na trenutačnu situaciju i položaj romske populacije u Europskoj uniji. Putem *Okvira EU* potiče se priprema i razrada nacionalnih strategija za integraciju Roma svake zemlje članice, usmjeravajući se na konkretne politike i mjere koje treba poduzeti (isto). Također, *Okvir EU* donio je promjene u pristupu uključivanja Roma te je po prvi put razvijen okvir koji je sveobuhvatan i temeljen na dokazima.

Također, Europska unija dugo je naglašavala potrebu za boljom socijalnom i ekonomskom integracijom Roma u Europi, ali potrebna su znatnija ulaganja. Svaka institucija Europske unije i svaka država članica ima odgovornost da to promijeni te obavezu da se Romima pruži nediskriminirajući pristup u obrazovanju, zapošljavanju, stručnom usavršavanju, zdravstvenoj skrbi, socijalnoj zaštiti i stanovanju. Uzimajući u obzir članak 2 Ugovora o Europskoj uniji, jednakost je jedna od temeljnih vrijednosti Unije te je ključno da se ona provede u svim aspektima društvenog života. Sukladno tome, Europska je komisija 2012. u svojoj Komunikaciji „Nacionalne strategije integracije Roma: prvi korak u provedbi Okvira EU” prikazala rezultate prve procjene svih nacionalnih strategija integracije Roma i integriranih skupova mjera politika te pozvala države članice da razmotre određene smjernice kao put prema naprijed. Cilj Komunikacije je promicanje potpune jednakosti Roma u praksi te su potrebne provedbene mjere kako bi se osiguralo jednako postupanje prema Romima i poštovanju njihovih temeljnih prava, uključujući jednak pristup obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj skrbi i stanovanju ([http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1224\(01\)&from=en](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1224(01)&from=en), 2. kolovoza 2017). Isto tako, neke od članica odlučile su revidirati svoje postojeće strategije u *Okviru EU* dok su druge zemlje članice razvile svoje prve strategije.

Europsko je vijeće 9. prosinca 2013. usvojilo „Preporuku o djelotvornim mjerama integracije Roma u državama članicama” koju je predložila Komisija te je to bio prvi pravni instrument za Rome (http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/roma-platform/index_en.htm, 2. kolovoza 2017). Svrha preporuke je savjetovati države članice o uvećanju učinkovitosti mjera za postizanje integracije Roma i jačanje promjene njihovih nacionalnih strategija ili skupova mjera politika.

Nadalje, preporuka Komisije usredotočuje se na savjetovanje pristupa zemalja članica u četirima prioritetnim područjima:

- obrazovanju
- zapošljavanju
- zdravstvu i
- stanovanju.

U području obrazovanja potrebno je poduzeti učinkovite mjere kako bi se osiguralo jednako postupanje i potpuna uključenost romske djece u kvalitetno obrazovanje te završetak barem obveznog obrazovanja. Cilj bi se mogao postići mjerama:

- uklanjanje segregacije u školama
- okončavanje svakog neprimjerenog smještanja romskih učenika u škole za djecu s posebnim potrebama
- smanjenje opsega ranog napuštanja školovanja na svim razinama obrazovanja, uključujući srednjoškolsku razinu i strukovno obrazovanje
- povećanje pristupa i kvalitete obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu, uključujući usmjerenu (posebnu) potporu, ukoliko je to potrebno
- uzimanje u obzir potreba pojedinih učenika i primjereno rješavanje, u bliskoj suradnji s njihovim obiteljima
- primjenjivanje suradničke i prilagođene metode nastave i učenja, uključujući pomoć u učenju za one koji otežano uče kao i mjere suzbijanja nepismenosti i promicanje dostupnosti te primjenu izvannastavnih aktivnosti
- poticanje veće uključenosti roditelja i unapređenje u osposobljavanju učitelja gdje je to potrebno
- poticanje sudjelovanja i završavanja Roma u srednjem i visokom obrazovanju
- proširivanje mogućnosti ponovnog uključivanja u obrazovanje odraslih i pružanje potpore u prijelazu na više obrazovne razine te podršku za stjecanje vještina usklađenih s potrebama tržišta rada ([http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1224\(01\)&from=en](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1224(01)&from=en), 2. kolovoza 2017).

U području zapošljavanja nužno je poduzeti učinkovite mjere za osiguravanje jednakog postupanja prema Romima u pristupu tržištu rada i prilikama zapošljavanja. Navedeni cilj mogao bi se postići mjerama:

- potporom stjecanju prvog radnog iskustva, strukovnim osposobljavanjem, osposobljavanjem na radu, cjeloživotnim učenjem i razvijanjem vještina
- potporom samozapošljavanju i poduzetništvu
- pružanjem jednakog pristupa svim javnim uslugama u zapošljavanju, zajedno s uslugama pružanja individualne pomoći tražiteljima posla fokusirajući se na individualizirano upućivanje i planiranje, a gdje je potrebno promovirati mogućnosti zapošljavanja u državnoj službi

— eliminiranjem prepreka, uključujući diskriminaciju za ulazak na tržište rada (isto).

U trećem području, području zdravstva, potrebne su mjere u jednakom pristupu općenito dostupnim uslugama zdravstvenoj skrbi na temelju općih kriterija prihvatljivosti. Mjere za postizanje cilja su:

- uklanjanje svih prepreka pristupu zdravstvenoj skrbi dostupnoj općem stanovništvu
- poboljšanje pristupa zdravstvenim pregledima, prenatalnoj i postnatalnoj skrbi, kao i spolnoj i ginekološkoj zdravstvenoj zaštiti koje općenito pružaju nacionalne službe zdravstvene skrbi
- poboljšanje pristupa programima besplatnog cijepljenja posebno za najugroženije skupine i/ili one koji žive u marginaliziranim i udaljenim područjima
- podizanje svijesti o pitanjima zdravlja i zdravstvene skrbi ([http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1224\(01\)&from=en](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1224(01)&from=en), [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1224\(01\)&from=en](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1224(01)&from=en), 2. kolovoza 2017).

U posljednjem području, području stanovanja, ključno je osigurati jednako postupanje prema Romima u navedenom području mjerama:

- ukidanjem svih praksi prostorne izdvojenosti i uklanjanjem segregacije
- promicanjem nediskriminirajućeg pristupa u socijalnom stanovanju
- pružanjem odmorišta za ne stalno nastanjene Rome, gdje za to postoji lokalno uočena potreba
- osiguravanjem pristupa javnim komunalijama i infrastrukturi za stanovanje u skladu s nacionalnim zakonskim odredbama (isto).

Također, u navedenoj je preporuci dodatan dio o financiranju u kojem je nužna dodjela primjerene razine sredstava za provedbu i nadzor nacionalnih strategija i akcijskih planova te horizontalne mjere politike koje uključuju mjere protiv diskriminacije, zaštitu romske djece i žena, smanjenje siromaštva kroz društveno ulaganje i osnaživanje te strukturne mjere u koje ubrajamo lokalno djelovanje, nadzor i ocjenjivanje, tijela za promicanje jednakog postupanja, nacionalne kontaktne mjere za integraciju Roma i međunarodnu suradnju. Zajednički nazivnik svih strategija četiri su prioritetna područja: obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvo i stanovanje.

Nužno je imati na umu da iako *Okvir EU* uključuje svaku državu članicu, broj te socijalna i gospodarska situacija romskog stanovništva značajno se razlikuje među zemljama članicama. Prema tome, nacionalni pristupi integracije Roma trebaju biti prilagođeni posebnim uvjetima i potrebama romske populacije u zemlji u kojoj žive jer ako usporedimo Republiku Hrvatsku u kojoj prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. živi 16 875 Roma i Španjolsku gdje ih ima preko 750 000, politike koje treba razraditi i provesti znatno se razlikuju (http://presenciagitana.org/The_situation

_of_Roma_in_Spain_06012016.pdf, 5. kolovoza 2017). Stoga će u svakom slučaju strategija u smislu postavljenih ciljeva i prioriteta izgledati za svaku članicu drugačije.

Nadalje, 2013. u tekstu „Koraci naprijed u provedbi nacionalnih strategija za integraciju Roma”, Komisija ističe potrebu za daljnjim djelovanjem kako bi se osigurali neophodni preduvjeti za uspješnu provedbu mjera usmjerenih k ubrzanju integracije Roma (http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/index_en.htm, 7. kolovoza 2017).

Također bitno je istaknuti da navedena godišnja izvješća Komisije koriste informacije koje pruža svaka zemlja, nevladine organizacije, međunarodne organizacije i Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA) (isto). Tri godine nakon usvajanja *Okvira EU*, napredak se, iako spor, počeo oblikovati u državama članicama. „Izvješće o provedbi Okvira EU za Nacionalne strategije integracije Roma” iz 2014. godine posebno razmatra koje su mjere provedene, jesu li sliježene smjernice koje su dane u prošlim izvješćima Komisije o napretku te postoji li pravi učinak na terenu (http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma_implement_strategies2014_en.pdf, 10. kolovoza 2017).

Izvješće je podijeljeno u dva dijela: „Izvješće o implementaciji Okvira EU za Nacionalne strategije integracije Roma” i „Radni dokument službi prateći Izvješće o implementaciji Okvira EU za Nacionalne strategije integracije Roma” (isto). Radni dokument službi Komisije (*Staff Working Document*) sadrži detaljni pregled po državama članicama i prvu Procjenu Nacionalne strategije za integraciju Roma Republike Hrvatske podnesene nakon ulaska u Europsku uniju (isto). Kako se Hrvatska pridružila Uniji 1. srpnja 2013., Komisija je procijenila Nacionalnu strategiju integracije Roma koristeći iste kriterije kao za druge države članice iz 2012. godine (isto).

U izvješću je napravljen detaljan pregled 28 zemalja članica u području obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva, stanovanja, nediskriminacije, financiranja te strukturnih prioriteta koje treba uzeti u obzir. Navedeni su ključni koraci odnosno elementi od 2011. te identificirani nedostaci ili procjene. Analizirajući Hrvatsku u četirima ključnim područjima dolazimo do saznanja na što se sve mora obratiti pažnja. U području obrazovanja potrebno se fokusirati na desegregacijske mjere koje je potrebno poduzeti na svim obrazovnim razinama. Isto tako nužno je smanjiti napuštanje rano obrazovanja. U području zapošljavanja Roma nužno je povećati zaposlenost kroz usavršavanje na tržištu rada kako bi se povećala zaposlenost osobito u privatnom sektoru te velik dio pažnje treba usmjeriti na smanjenje diskriminacije na tržištu rada. U zdravstvu je potreban integrirani pristup s očekivanim ishodom i mehanizmima kako bi se pratio napredak, a u području stanovanja potrebne su intervencije koje bi trebale biti dio integriranog pristupa s dugoročnim ciljem desegregacije. Uz sve navedeno, potrebna je intenzivnija suradnja s lokalnom i regionalnom vlašću. Također, s ponosom se može reći kako je romska populacija izričito pridonijela u provedbi same strategije.

Nadalje, Priopćenje iz 2016. pod nazivom „Procjena provedbe Okvira EU za nacionalne strategije integracije Roma i Preporuka Vijeća o učinkovitim mjerama integracije Roma u državama članicama”, izvještava o općim zaključcima u odnosu na napredak provedbe u Okviru EU i također pokazuje da su integracijske mjere po prvi put ustavljene na položaj pod okrilje preporuka Vijeća (http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/index_en.htm, 10. kolovoza 2017).

U drugom dijelu dokumenta pod nazivom „Radni dokument službi prateći Procjenu provedbe Okvira EU za nacionalne strategije integracije Roma i Preporuku Vijeća o učinkovitim mjerama integracije Roma u državama članicama” predstavljena je procjena stanja u zemljama članicama ne samo u četirima ključnim područjima već uključujući strukturne i horizontalne mjere (http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma-report-2016_en.pdf, 10. kolovoza 2017).

Isto tako po prvi su put uvedeni primjeri prakse u tematskim područjima, ali se pokazuje kako romske zajednice još uvijek pate od diskriminacije te je još uvijek prisutan veliki jaz između Roma i Neroma u područjima obrazovanja, zdravstva, zapošljavanja i stanovanja. Analizirajući svaku državu zasebno, Procjena za Republiku Hrvatsku nalaže uspostavu djelotvornog antidiskriminacijskog zakonodavstva horizontalnim mjerama. Nadalje, potrebno je pravilno implementirati desegregacijske mjere u području obrazovanja i stanovanja kroz podizanje svijesti različitim aktivnostima i odgovarajućom obukom. Dakako, nužan je daljnji rad te intenzivnija koordinacija između nacionalnih i lokalnih vlasti. Bitno je u području obrazovanja uključiti romsku djecu u predškolski kao i osnovnoškolski odgoj, potičući jednakost. Također, prijelaz iz osnovnoškolskog u srednjoškolsko obrazovanje treba olakšati usmjeravanjem i mentorstvom. Može se navesti da su ipak pozitivni koraci postignuti u području obrazovanja, osobito u poticanju predškolskog odgoja. U području zapošljavanja uključenost romske populacije na hrvatskom tržištu rada ostaje još uvijek vrlo slaba, a učinke zapošljavanja treba pomnije pratiti. U hrvatskom zdravstvu krucijalna je jača usredotočenost u rješavanju zdravstvene nejednakosti Roma, posebice u depriviranim područjima s naglaskom na ranjive skupine, žene i djecu. Komisija isto tako predlaže uvođenje zdravstvenih posrednika (romskih korijena) koji bi olakšali sam proces u zdravstvu. U području stanovanja bitno je regulirati zemljišta kao pravni preduvjet za pristupanje infrastrukturnim intervencijama koje financira Europska unija. Strukturnim mjerama (suradnjom i koordinacijom, nadziranjem i financiranjem) potrebo je riješiti značajne prepreke kao što su nedostatak kapaciteta i održivo financiranje civilnog društva kako bi se implementirale integrirane održive mjere. Isto tako, u sadašnjem programskog razdoblju ne postoji ciljano financiranje iz strukturnih i investicijskih fondova te je stoga bitno da se intervencije pokrenu u svim relevantnim područjima. Također, dostupni strukturni i investicijski fondovi trebali bi se

učinkovitije koristiti, a nadzor je potreban u svim prethodno navedenim područjima kako bi se vidjelo što svaka nacionalna vlada čini po pitanju integracije Roma.

Na pola puta u provedbi *Okvira EU*, uključivanje Roma još je uvijek daleko od realnosti. Aktualne nacionalne strategije za uključivanje Roma ne odgovaraju na odgovarajući način na postojeći anticiganizam koji se izražava kroz predrasude i rasizam (<https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/violeta-naydenova/why-eu-roma-policy-needs-reform>, 5. kolovoza 2017). Još uvijek većina populacija u brojnim europskim državama ima negativne osjećaje prema Romima što je zaključeno prema istraživanju „Indeks uključivanja Roma” (*Roma Inclusion Index*) (isto). Kako bi se to pitanje riješilo na odgovarajući način, Komisija bi trebala uspostaviti posebna sredstva i specifične politike, koji bi omogućili neprestani rad na suzbijanju anticiganizma koji se pojavljuje u svakom području politika: obrazovanju, zdravstvenoj skrbi, stanovanju i zapošljavanju te rješavanje problema rastuće netolerancije prema Romima.

Također, nedostatak odgovornosti i transparentnosti vezano za napredak u provedbi politika i potrošenih sredstava za uključivanje Roma od strane država članica ne pridonose kvalitetnom uključivanju Roma. Države izvještavaju Komisiju na godišnjoj razini o postignutom napretku u uključivanju Roma. Prikupljena izvješća objavljena su u sažetom dokumentu „Komunikacija Europske komisije”, no puni tekst izvješća nije javno dostupan, tako da vanjski akteri ne mogu provjeriti što je država izvijestila. Proces pripreme tog godišnjeg izvješća zatvoren je za organizacije civilnog društva. Organizacije civilnog društva mogu izvještavati o napretku no nemaju naznake o tome hoće li te informacije Komisija odlučiti upotrijebiti.

Od 2011. Komisija i nacionalne vlade dodijelili su i potrošili znatna sredstva na politike uključivanja Roma, ali su mali rezultati bili vidljivi na terenu (<https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/violeta-naydenova/why-eu-roma-policy-needs-reform>, 5. kolovoza 2017). Prema objavljenom izvješću Europskog revizorskog suda za razdoblje 2014. – 2020., izdvojeno je 1,5 milijarde eura iz fondova za integraciju marginaliziranih zajednica kao što su Romi (http://www.eca.europa.eu/Lists/ECA-Documents/INSR16_14/INSR_ROMA_HR.pdf, 6. kolovoza 2017). Europski revizorski sud spomenuo je da nepostojanje učinkovitog i provedivog sustava prikupljanja podataka o broju romskog stanovništva otežava procjenu projekata za uključivanje Roma financiranih iz fondova Unije. Bitno je da u strategiji svake države članice, financiranje, politike i pravni okvir trebaju biti korišteni dosljedno za učinkovitu borbu protiv anticiganizma u svakom području politika.

Kako bi se pratio učinak politika za uključivanje Roma, potrebna je uspostava i provedba mehanizama koji bi osiguravali odgovornost i transparentnost država članica. Isto tako potrebno je prikupiti podatke koji bi bili razvrstani po etnicitetu, kako bi pokazali dovode li postojeće politike i financiranje do promjena u životu Roma. Nadalje, donesena Strategija Europa 2020. ne ostavlja mjesto dugotrajne ekonomske

i socijalne marginalizacije nacionalnih manjina, već daje novi poticaj borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti postavljanjem zajedničkih europskih ciljeva (http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/index_en.htm, 12. kolovoza 2017). U tom kontekstu integracija Roma predstavlja značajan dio konvergentnih napora Europske unije i njezinih država članica koje imaju primarnu odgovornost. S obzirom na gore navedeno i na uočene nedostatke, potrebno je poboljšati i pratiti učinkovitost mjera za integraciju Roma uz potpuno poštovanje načela supsidijarnosti.

Svrha preporuka je u davanju smjernica zemljama članicama za povećanu učinkovitost njihovih mjera za postizanje integracije Roma te jačanje i provedbu njihovih nacionalnih strategija za uključivanje Roma ili objedinjenih mjera politike u sklopu širih politika uključivanja kojima je cilj unapređenje položaja Roma i uklanjanje rascjepa između Roma i većinske populacije.

4. Položaj Roma u Republici Hrvatskoj

Romi u Republici Hrvatskoj, kao i u mnogim drugim zemljama u kojima žive, zbog slabe obrazovanosti, neuključenosti u formalne oblike rada, specifičnog načina življenja i drugih karakteristika u većoj su ili manjoj mjeri marginalizirani (Nacionalna strategija za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine, 2012: 1). Romima, građanima Republike Hrvatske, zajamčena su sva Ustavom i zakonima uređena prava koja se odnose i na ostale građane. Kao pripadnicima jedne od 22 nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, zajamčena su im i specifična prava uređena Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina te drugim nacionalnim propisima koji uređuju i jamče prava pripadnika nacionalnih manjina.

No, nakon neovisnosti 1991. godine, prioriteti Republike Hrvatske bili su usmjereni na okončanje ratnih sukoba te povratak odcijepljenih teritorija. Položaj romske manjine nije toliko bio u posebnom središtu interesa, no s vremenom dolazi do promjena. Iako još nije bila članica Europske unije, Republika Hrvatska intenzivno je pratila trendove europskih zemalja i preporuke institucija Unije. Republika Hrvatska time je prepoznala poteškoće s kojima se Romi suočavaju te je poduzela prve korake u integraciji romske manjine. Time je Vlada 16. listopada 2003. donijela Nacionalni program za Rome koji navodi osnovne probleme u integraciji Roma te sadrži konkretne mjere pri očuvanju romske kulture i jezika, političke participacije, uključenošću u sustav obrazovanja i zapošljavanja koje se trebaju provesti kako bi se poboljšao status Roma (isto). Sveukupno praćenje i koordinacija aktivnosti i politika usmjerenih na romsku populaciju, preuzeo je Ured za nacionalne manjine.¹ Iste godine, Vlada je donijela odluku o osnivanju Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog

¹ Sada je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

programa za Rome koje sustavno prati i koordinira provedbu i predlaže mjere za unapređenje Programa (Nacionalna strategija za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine, 2012: 20).

Usporedno s provedbom Nacionalnog programa za Rome, 2005. Republika Hrvatska je zajedno s Bugarskom, Slovačkom, Mađarskom, Makedonijom, Rumunjskom, Češkom, Srbijom i Crnom Gorom pristupila Desetljeću za uključivanje Roma 2005. – 2015. te je ono bilo ključno za podizanje razine svijesti o diskriminacijskim praksama zbog kojih Romi i dalje svakodnevno pate (isto: 1). Kako bi svoje aktivnosti za uključivanje Roma uskladila s ciljevima Desetljeća, Hrvatska je 31. ožujka 2005. donijela Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005. – 2015. kojim su postavljeni ciljevi u područjima obrazovanja, zapošljavanja, zdravstva i stanovanja te je osnovana i Radna skupina za praćenje Akcijskog plana Desetljeća za uključivanje Roma 2005. – 2015. (isto: 21). Nakon 2015. napravljeno je istraživanje „Indeks uključivanja Roma” (*Roma Inclusion Index*) temeljem platforme Desetljeća za uključivanje Roma 2005. – 2015. kako bi se pokazao napredak u prethodno spomenutim zemljama, no rezultati Republike Hrvatske nisu prikazani zbog nedostavljenih podataka (<http://www.rcc.int/romaintegration2020/files/user/docs/Roma%20Inclusion%20Index%202015.pdf>, 10. prosinca 2017).

Vidjevši da je provedba Desetljeća u Republici Hrvatskoj još uvijek neujednačena u mnogim područjima, Republika Hrvatska je pristupila 2012. izradi Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. (u nastavku Nacionalna strategija) koja se nadovezuje na Nacionalni program za Rome (Nacionalna strategija za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine, 2012: 1).

Istovremeno, Nacionalnom strategijom usklađuje se temeljni strateški dokument Republike Hrvatske za integraciju pripadnika romske nacionalne manjine s Priopćenjem Komisije Europskom Parlamentu, Vijeću, Europskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija o *Okviru EU* za nacionalne strategije integracije Roma do 2020. (isto: 2). Opći cilj postavljen Nacionalnom strategijom jest poboljšati položaj romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj smanjivanjem višedimenzionalnog socioekonomskog jaza između romskog i ostalog stanovništva te na usklađen, otvoren i transparentan način postići potpuno uključivanje Roma u sve segmente društva i zajednice (<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Evaluacija%20Nacionalne%20strategije%20za%20ukljucivanje%20Roma%20u%20RH.pdf>, 10. kolovoza 2017). Nacionalna strategija usmjerena je i na promjenu stava većinskog stanovništva prema Romima, promičući načela nediskriminacije i desegregacije te su ona ujedno i njezina temeljna načela.

Nacionalna strategija izrađena je u suradnji Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, nadležnih ministarstava, drugih tijela Vlade Republike Hrvatske i ostalih državnih institucija, predstavnika lokalne i regio-

nalne samouprave, Udruge općina i Udruge gradova, predstavnika romske nacionalne manjine iz redova vijeća romske nacionalne manjine i romskih organizacija civilnog društva, te nezavisnih stručnjaka (Nacionalna strategija za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine, 2012: 2).

Važno je istaknuti kako se Nacionalna strategija periodično revidira te se uočeni nedostaci i potrebe kontinuirano nadopunjuju. Početkom primjene Nacionalne strategije prestaju se primjenjivati Nacionalni programi za Rome i Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005. – 2015. (isto: 4). S ciljem definiranja načina provedbe Nacionalne strategije izrađen je Akcijski plan za provedbu Nacionalne strategije (u nastavku Akcijski plan) (http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma_hr_strategy_annex_hr.pdf, 12. kolovoza 2017). Akcijski plan obuhvaća područja obrazovanja, zapošljavanja i uključivanja u gospodarski život, zdravstvenu zaštitu, socijalnu skrb, prostorno uređenje, stanovanje i zaštitu okoliša, uključivanje romske nacionalne manjine u kulturni i društveni život, statusna rješenja, suzbijanje diskriminacije i pomoć u ostvarivanju prava, unapređenje prikupljanja statističkih podataka i usklađenost programa s međunarodnim standardima te prihvaćenim ugovorima na području ljudskih i manjinskih prava (isto). Akcijski plan definira načine provedbe općih i posebnih ciljeva definiranih u Nacionalnoj strategiji, rokove provedbe, nositelje i sudionike u provedbi mjera, početne vrijednosti, izvore i načine prikupljanja podataka, pokazatelje rezultata te financijska sredstva potrebna za provedbu Akcijskog plana za trogodišnje razdoblje (isto).

Temeljem spomenutih sudionika koji su bili uključeni u proces izrade same Nacionalne strategije, može se zaključiti da je Nacionalnom strategijom promatran širi skup detektiranih problema i potreba Roma koji se nastoje riješiti i ostvariti, a koji također proizlaze iz neostvarenih postavljenih ciljeva prethodnog strateškog dokumenta.

5. Položaj Roma u Republici Hrvatskoj nakon ulaska u Europsku uniju

Ulaskom u Europsku uniju 1. srpnja 2013. Hrvatskoj su se otvorile šire mogućnosti za integraciju Roma u razne oblike društvenog života. Jedan od najznačajnijih koraka je onaj donošenja Nacionalne strategije. U odnosu na dosadašnje stanje, Nacionalna strategija predstavlja novi i kvalitetan iskorak za romsku nacionalnu manjinu te se može vidjeti napredak u pravom smjeru. Sukladno svemu navedenom, Nacionalna strategija predstavlja najvažniji strateški dokument kojim su definirani ciljevi, a Akcijskim planom provedbene mjere koje se trebaju ostvariti u razdoblju u kojem je Republika Hrvatska pristupila Europskoj uniji. Potrebno je napomenuti da tijekom izrade strateškog dokumenta, kako bi se u navedenom dokumentu poboljšalo cjelokupno

stanje i življenje Roma, korištena su iskustva i drugih zemalja koje sustavno rješavaju probleme Roma.

Nacionalnom strategijom potaknuto je poboljšanje položaja pripadnika romske zajednice u Republici Hrvatskoj. „Izvješće o provedbi Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma 2013. – 2015.” za 2013. godinu, pokazuje prve učinke ulaska Republike Hrvatske u Uniju. Analizirajući 2013. kao krucijalnu godinu može se istaknuti kako je na području obrazovanja postignut pozitivan pomak u povećanju broja djece u predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom sustavu obrazovanja, zatim povećanje broja učenika u produženom boravku, daljnjem osiguravanju stipendija za redovite učenike srednjih škola i polaznike visokoškolskih programa te povećanost utrošenih sredstva za provedbu svih mjera iz prethodno navedenog Akcijskog plana (<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/2014/186%20sjednica/186%20-%203.pdf>, 12. kolovoza 2017). Na području zapošljavanja Hrvatski zavod za zapošljavanje u 2013. i dalje provodi aktivnosti pripreme za zapošljavanje te uključivanje nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine u mjere aktivne politike zapošljavanja (isto). Poseban naglasak stavljen je na uključivanje nezaposlenih osoba romske nacionalne manjine u grupna informiranja o samozapošljavanju i mogućnostima pokretanja vlastitog posla. Pozitivnim pomakom smatra se zapošljavanje nekoliko mladih osoba jer bez obzira na brojnost zapošljavanja koje uvijek ističemo, bitno je istaknuti i onaj mali postotak tj. broj novozaposlenih koji isto tako ima veliki značaj. Nadalje, na području zdravstva u 2013. godini se još uvijek nastoji sustavno raditi na poboljšanju zdravlja romske dojenčadi i djece izjednačavanjem procijepljenosti romske djece s ostalom populacijom te provođenja zdravstvenih mjera u odnosu na najučestalije utvrđene uzroke pobola i smrti (<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/2014/186%20sjednica/186%20-%203.pdf>, 12. kolovoza 2017). Također je vidljiv napredak kod provođenja zdravstvene edukacije roditelja usmjerene poboljšanju zdravstvenih navika.

Na području socijalne skrbi nadležni centri za socijalnu skrb u 2013. godini nastavili su unaprjeđivati suradnju s osnovnim školama, a vezano uz neredovito pohađanje nastave romske djece, pojačano se pozivaju roditelji zajedno s djecom na individualni razgovor te se donose odluke o mjerama koje se trebaju poduzeti (isto). Savjetodavnim radom, roditelje se upoznaje s obvezom pojedinog centra da zaštititi prava djece. Premda se iz podataka centara za socijalnu skrb s najvećim udjelom romskog stanovništva može zaključiti da Romi u Republici Hrvatskoj koriste neke od mjera naknada iz sustava socijalne skrbi, no ne mogu se navesti točni podaci o tome o kojem je udjelu Roma u odnosu na ukupnu populaciju Roma u Republici Hrvatskoj riječ, s obzirom na to da službena statistička izvješća nadležnog ministarstva ne objavljuju podatke o korisnicima pojedinih naknada prema etnicitetu. Na području stanovanja poseban naglasak je na predaji zahtjeva za legalizaciju nezakonito izgra-

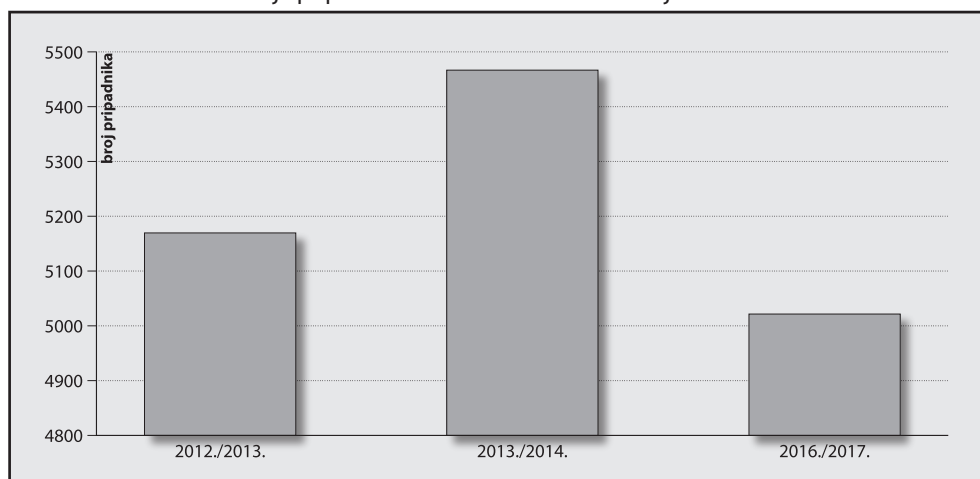
đenih stambenih objekata zbog zakonskog roka za podnošenje zahtjeva za legalizaciju. Nastavljene su aktivnosti koje imaju za cilj omogućavanje legalizacije što većeg broja stambenih objekata. Nadalje, uključivanje romske nacionalne manjine u kulturni i društveni život je od iznimne važnosti. U 2013. godini nastavljen je trend unapređenja kvalitete programa koji doprinose očuvanju jezičnog i kulturnog identiteta u cjelini te kvalitetnije integracije u zajednicu u kojoj žive (isto). Nastavljeno je obilježavanje manifestacija značajnih za romsku zajednicu na državnoj razini. Izrazito je poboljšán ukupni položaj romske zajednice izborom vijeća i predstavnika romske manjine te značajnijim uključivanjem mladih Roma u osposobljavanje, educiranje, ali i sve segmente društva uključujući i Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalne strategije. Statusna rješenja, suzbijanje diskriminacije i pomoć u ostvarivanju prava od iznimne je važnosti te se kontinuirano provode aktivnosti s ciljem rješavanja statusnih pitanja, izdavanje odobrenja za privremeni odnosno stalni boravak te primitak u hrvatsko državljanstvo.

Unapređenje prikupljanja statističkih podataka i dalje je ostao važan dio mjera koje imaju za cilj ukupno poboljšanje položaja pripadnika romske manjine u Republici Hrvatskoj. Većina nositelja mjera ističe kako ne mogu iznositi brojčane podatke jer ih ne prikupljaju po nacionalnoj osnovi, drugi nositelji mjera ih prikupljaju posredno i iznose određene rezerve oko ukupnih brojki. Određeni pomak napravljen je izradom Atlasa romskih naselja Međimurske županije, pilot projektom koji je provodio Ured UNDP-a (*United Nations Development Programme*) u Hrvatskoj (<http://www.hr.undp.org/content/dam/croatia/docs/Research%20and%20publications/socialinclusion/UNDP-HR-ATLAS-ROMA-MEDJIMURJE-2014.pdf>, 12. kolovoza 2017).

Atlas je nastao na inicijativu Fonda za razvoj UN-a 2013. godine te predstavlja objedinjenu bazu podataka o romskom stanovništvu u Međimurju (isto). Da bi se ciljevi definirani Nacionalnom strategijom ostvarili i da bi se provedbene mjere odnosno rezultati navedeni u Akcijskom planu izvršili potrebno je pristupiti izradi kvalitetnih projektnih rješenja. Projekti koje podnose gospodarski, civilni i javni sektor moraju biti usmjereni prema postizanju zadanih rezultata u Akcijskim planovima. Razvojni projekti ključni su element provedbe Nacionalne strategije odnosno socijalnog življenja romske populacije, a čime se podiže kvaliteta u vidu socijalne zaštite, zapošljavanja, obrazovanja, stanovanja i općenito uključenosti Roma u širu društvenu zajednicu. Nadalje, u kontekstu ulaska u Europsku uniju, značajna sredstava iz Europskih fondova koristit će se za poboljšanje položaja Roma. Značan je broj provedenih projekata i različitih programa na području Republike Hrvatske, najviše u županijama s najvećim brojem romskog stanovništva. Projektima se postiže učinkovitija integracija samih Roma, a neki od njih su: „Važno je zvati se Rom” kojim se nastoji osvijestiti pripadnike romske nacionalne manjine o važnosti

deklariranja koji je provodila Sisačko-moslavačka županija (<http://romi.hr/fokus/hrvatska/vazno-je-zvati-se-rom>, 14. kolovoza 2017). Zatim projekt „RO-KO Kotač koji povezuje ljude” proveden u Međimurskoj županiji s ciljem promicanja i stvaranja jednakih prilika u pristupu obrazovanju za skupine u nepovoljnom položaju te projekt „Ranije uključivanje romske djece u edukacijski sustav – pilot projekt „Idemo u vrtić” također proveden u Međimurskoj županiji (http://lets-go-to-kindergarten.eu/hr_HR/pocetna-stranica, 14. kolovoza 2017). Bitno je istaknuti projekt Grada Zagreba „Od jednakih prava k jednakim mogućnostima” – FERTEO (*From equal rights to equal opportunities*) s ciljem uključivanja Romske nacionalne zajednice u obrazovni proces te mnogi drugi projekti (<http://www.vrtici.zagreb.hr/default.aspx?id=106>, 14. kolovoza 2017).

Zahvaljujući spomenutim naprecima do kojih je došlo zahvaljujući postankom punopravne članice Unije, današnja situacije u Republici Hrvatskoj u kontekstu položaja Roma i kvalitete njihova života ponešto je drugačija. Iako su kvalitetno postavljeni i definirani ciljevi te provedbene mjere, s obzirom na današnji aspekt ne postižu se očekivani učinci u smislu ostvarenih rezultata na terenu. Opažajući područje obrazovanja kao najbrži put afirmacije Roma, vidljivi su neočekivani rezultati. Prateći godinu po godinu uočeni su negativni trendovi u 2016. godini u odnosu na 2013. godinu. Porastom broja stanovništva romske populacije očekuje se veća uključenost u obrazovanje. Naime, analizirajući to područje odnosno uključivanje većeg broja Roma u osnovnoškolsko obrazovanje dolazimo do podataka navedenih u grafikonu 1. Prema podacima dobivenim iz Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, u školskoj godini 2012./2013. bilo je upisano 5173 Roma, a u 2013./2014. školskoj godini 297 više, točnije 5470 učenika Roma. Time možemo zaključiti kako ulaskom u Europsku uniju dolazi do vidljivog povećanja upisa djece Roma u obrazovni sustav. No, s obzirom na današnje vrijeme, odnosno opažajući 2016./2017. školsku godinu dolazi do smanjenja broja Roma upisanih u obrazovni sustav u odnosu na 2013./2014. godinu. U navedenu školsku godinu upisano je samo 5024 učenika Roma, preciznije 446 učenika Roma manje. Također, tijekom 2013. godine zabilježen je porast razreda koji pohađaju isključivo učenici romske nacionalne manjine, s 50 evidentiranih razreda u 2012. na 56 razreda u 2013. (<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/2014/186%20sjednica/186%20-%203.pdf>, pristup: 15. kolovoza 2017). U 2016. taj podatak iznosi 61, što znači izuzetan porast. Prema tome, nužno je poduzimanje daljnjih mjera za desegregaciju i eliminiranje odvojenih razreda, no temeljno je pitanje uzroka negativnog trenda.

Grafikon 1: Prikaz broja pripadnika romske nacionalne manjine u osnovnoškolski sustav

Izvor: sistematizacija autora.

Subjektivno mišljenje o navedenoj problematici dovelo je autoricu rada do mnogobrojnih razloga, no objektivno objašnjenje ne postoji. Do smanjenja upisa Roma u osnovnoškolski sustav moglo je doći zbog nemotiviranosti za obrazovanjem zbog kasnijeg teškog pronalaženja posla, zatim sve većeg izjašnjavanja broja romske populacije kao Hrvatima, odnosno često se nerado deklariraju kao pripadnici romskog naroda. Također, upitna je i točnost dobivenih podataka. Autorica rada dolazi do različitih podataka za istu mjeru, npr. broj upisanih učenika Roma u osnovnoškolski sustav u 2016./2017. je 5024, a u drugom izvoru 5263. U oba slučaja dolazi do pada broja upisanih Roma nakon ulaska u Europsku uniju, preciznije nakon 2013./2014. školske godine, ali podaci nisu pouzdani. Iz Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina autorica rada doznaje kako je metodologija prikupljanja podataka i identifikacije romskih učenika neujednačena te se time može pretpostaviti i da su pogreške razmjerno velike pa je problem u korištenju navedenih podataka.

Vezaao uz sam Akcijski plan koji se odnosio na razdoblje od 2013. do 2015. godine je prošao, a za sljedeće tri godine trebao je biti napravljen novi Akcijski plan za naredno razdoblje, no on nije donesen. Više je razloga za nedonošenje Akcijskog plana za 2016. i 2017., uključujući izvanredne izbore i promjene Vlade. Stoga nema ni izvješća o provođenju Nacionalne strategije, a posljednje koje je Vlada objavila je za 2014. godinu. Izgubljeno vrijeme stoga nije moglo pridonijeti situaciji romske populacije. Također, pitanje je što je s novim Akcijskim planom. Nakon poslanog upita autorice rada o novom Akcijskom planu Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, dobiven je neposredan odgovor. Naime, novi Akcijski plan za razdoblje 2018. – 2020. u fazi je izrade te se usklađuje s Operativnim programom za romsku nacionalnu manjinu za razdoblje 2017. – 2020. Vlade Republike Hrvatske, koji je usvojen na sjednici

Vlade 24. kolovoza ove godine, godinu dana nakon usvojene odluke o izradi. Može se istaknuti kako su poznate političke okolnosti uvjetovale pauziranje provedbe Nacionalne strategije u razdoblju od gotovo dvije godine. Kako doznajemo iz Ureda saborskog zastupnika Veljka Kajtazija, u tom se periodu ni jednom nije sastalo Povjerenstvo za praćenje provedbe Nacionalne strategije. Prema svemu navedenom, radi se o zastoju kada je riječ o ostvarivanju prava pripadnika romske nacionalne manjine u našoj zemlji što može ostaviti veće posljedice jer radi se o izuzetno ranjivoj društvenoj skupini.

Ulaskom u Europsku uniju došlo je do stagnacije u ostvarivanju prava romske populacije. U predpristupnoj fazi, nakon stjecanja statusa kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji 2004., uloženo je više napora kako bi se postignuo napredak i visoka razina u ostvarivanju manjinskih prava. Kad govorimo o poboljšavanju položaja romske nacionalne manjine u ključnim područjima: obrazovanju, stanovanju, zapošljavanju i zdravstvu, romska populacija imala je visoka očekivanja ulaskom u Europsku uniju, ali do toga nije došlo. Prema informacijama iz Ureda saborskog zastupnika Veljka Kajtazija, cilj trenutačnih aktivnosti je učiniti što više do 2020., sukladno ciljevima navedenim u Nacionalnoj strategiji. Svi prethodno navedeni i objašnjeni dokumenti opazili su brojne probleme, ali je sama provedba aktivnosti izostala te su njihove učinke Romi vrlo malo osjetili. Pokazalo se da su stvari na papiru daleko od životne zbilje.

6. Zaključak

Problemsko stanje romske populacije nije jednostavno u kratkom vremenskom razdoblju unaprijediti te su potrebne strukturne promjene za koje je potrebno duže vremensko razdoblje kako bi se utvrđeni problemi eliminirali. U vidu integracije odnosno uključivanja Roma, izrađuju se strateški dokumenti kojima se definiraju ciljevi, prioriteti, provedbene mjere i operativni programi kojima se nastoji riješiti problematika vezana uz integraciju Roma te kako bi se u bliskoj budućnosti ostvarila što bolja socijaliziranost sa cjelokupnom društvenom populacijom na opću dobrobit svih sudionika.

Nepostojanje učinkovitog i provedivog sustava prikupljanja podataka o broju romskog stanovništva otežava procjenu projekata za uključivanje Roma financiranih iz fondova Unije. Kako bi se pratio učinak politika za uključivanje Roma, potrebna je uspostava i provedba mehanizama koji bi osiguravali odgovornost i transparentnost država članica. Isto tako potrebno je prikupiti podatke koji bi bili razvrstani po etnicitetu, kako bi pokazali dovode li postojeće politike i financiranje do promjena u životu Roma. S obzirom na sve navedeno i na uočene nedostatke, potrebno je poboljšati

i pratiti učinkovitost mjera za integraciju Roma uz potpuno poštovanje načela supsidijarnosti.

Mjerljivi rezultati položaja Roma od ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju, pokazuju da je došlo do stagnacije u ostvarivanju prava romske populacije u Republici Hrvatskoj. Europska unija, njezine institucije i tijela, poduzimaju napore pri donošenju mjera i potenciranja država članica u integraciji romske populacije, a članice, u ovom kontekstu Republika Hrvatska, nailaze na prepreke u realizaciji i primjeni. Cilj je u budućnosti učiniti što više do 2020. godine, sukladno ciljevima navedenim u Nacionalnoj strategiji. Svi prethodno navedeni i objašnjeni dokumenti u ovom radu opazili su brojne probleme, a glavna razvojna problematika je sama provedba aktivnosti, gdje su izostali učinci na terenu odnosno što su sami Romi vrlo malo osjetili.

U Republici Hrvatskoj upravo su slaba obrazovanost Roma, jezične barijere te nepoznavanje hrvatskog jezika jedni od glavnih argumenata diskriminacije i segregacije romskog stanovništva u društvu. Zbog tih problema postoje jasne razlike koje se teško i sporo prevladavaju. Kako bi se postigla integracija romske populacije u većinsku zajednicu potrebno je prvo suzbiti negativne stereotipe o romskoj zajednici te temeljitije upoznavati njihovu prošlost, kulturu, svakodnevicu i jezik te se odnositi prema njima kao prema ravnopravnim članovima u društvu.

Na samom kraju potrebno je naglasiti da je pogrešno promatrati romsku populaciju kao marginalnu skupinu sa svim već ustaljenim predrasudama i stereotipima prema njoj, već se romska populacija treba promatrati kao narod koji ima svoju povijest, zanimljivu kulturu, specifična obilježja i vlastiti identitet te ih kao takve treba prihvatiti. Trebamo biti svjesni da svi vrijedimo jednako. Problem Roma je zapravo problem Neroma i njihovih shvaćanja i prihvaćanja Roma kakvi oni jesu, a ne kakvi bismo mi željeli da oni budu. Jedino uz prihvaćanje, razumijevanje i toleranciju većinskog stanovništva moguće je međusobno prenošenje i razmjena kulture, iskustava i znanja. Isto tako potrebno je uvažavanjem različitosti osvješćivati i razbijati negativne predrasude i stereotipe. Upoznavanje Roma i njihova načina života pridonijet će brisanju stereotipa i predrasuda te boljem suživotu dviju zajednica te razvoju tolerancije i uvažavanja.

Literatura

1. Akcijski plan za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2015. Vlada Republike Hrvatske. http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma_hr_strategy_annex_hr.pdf. 12. kolovoza 2017.
2. Atlas romskih naselja Međimurske županije. 2014. <http://www.hr.undp.org/content/dam/croatia/docs/Research%20and%20publications/socialinclusion/UNDP-HR-ATLAS-ROMA-MEDJIMURJE-2014.pdf>. 12. kolovoza 2017.
3. European Commission. Assessing the implementation of the EU Framework for National Roma Integration Strategies and the Council Recommendation on effective Roma integration measures in the Member States. http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma-report-2016_en.pdf. 10. kolovoza 2017.
4. European Commission. EU and Roma. http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/index_en.htm. 26. srpnja 2017.
5. European Commission. Report on the implementation of the EU framework for National Roma Integration Strategies. http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma_implement_strategies2014_en.pdf. 10. kolovoza 2017.
6. European Commission. Roma Platform. http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/roma-platform/index_en.htm. 24. srpnja 2017.
7. European Roma and Travellers Forum. Fact Sheet on the situation on Roma in Spain. http://presenciagitana.org/The_situation_of_Roma_in_Spain_06012016.pdf. 5. kolovoza 2017.
8. Europski revizijski sud. Integracija Roma: postignut je znatan napredak, ali i dalje postoje prepreke i nedoumice, poručuju revizori EU-a. http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/INSR16_14/INSR_ROMA_HR.pdf. 6. kolovoza 2017.
9. Evaluacija nacionalne strategije za uključivanje Roma u RH. <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Evaluacija%20Nacionalne%20strategije%20za%20ukljucivanje%20Roma%20u%20RH.pdf>. 10. kolovoza 2017.
10. Izvješće o provedbi Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje 2013. – 2015. za 2013. godinu. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/2014/186%20sjednica/186%20-%203.pdf>. 12. kolovoza 2017.
11. Let's go to the kindergarten, O projektu. http://lets-go-to-kindergarten.eu/hr_HR/pocetna-stranica. 14. kolovoza 2017.
12. *Nacionalna strategija za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine*. Vlada Republike Hrvatske. 2012.
13. Open Democracy, Why the EU Roma policy needs reform. <https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/violeta-naydenova/why-eu-roma-policy-needs-reform>. 5. kolovoza 2017.
14. Preporuka Vijeća od 9. prosinca 2013. o djelotvornim mjerama integracije Roma u državama članicama. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1224\(01\)&from=en](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H1224(01)&from=en). 2. kolovoza 2017.
15. Projekt „Od jednakih prava k jednakim mogućnostima” – FERTEO. Zagreb.hr. <http://www.vrtici.zagreb.hr/default.aspx?id=106>. 14. kolovoza 2017.
16. Roma Inclusion Index 2015. <http://www.rcc.int/romaintegration2020/files/user/docs/Roma%20Inclusion%20Index%202015.pdf>. 10. kolovoza 2018.
17. Važno je zvati se Rom. Romi.hr. <http://romi.hr/fokus/hrvatska/vazno-je-zvati-se-rom>. 14. kolovoza 2017.

Integration of Roma national minority since an access of Republic of Croatia in the European union

Abstract

The paper discusses the international context of the Roma ethnic minority in Croatia after its accession to the EU and what steps need to be taken in order to eliminate the existing issues of integration as well as the implementation of the integration process. Current problems lead to the need for quality processes of the Roma inclusion in social life and also decision-making processes at the local and national levels which we define with term 'integration'. The EU urges the improvement of the Roma population and eradication of any form of discrimination or marginalization, as stated within their resolutions and recommendations. Becoming an EU member, Croatia has broadened opportunities for the Roma in various forms of social life.

Key words: human rights, European Union, Roma ethnic minority, integration